

KESKI-SUOMI

STRATEGIA 2025 JA 2050

Luonnos 1.9.2021

STRATEGIAN SISÄLTÖ

Strategia luo yhteistä suuntaa	3	Keski-Suomi 2050	15
Aluekehittämisen strategiakokonaisuus	4	▪ Keski-Suomen skenaariot	16
Strategian rakenne	5	▪ Elinvoimaisuus ja osaaminen	
		▪ Saavutettavuus ja elinympäristö	
		▪ Hyvinvointi ja yhteenkuuluvuus	
Keski-Suomi 2025	6	Megatrendit	22
▪ Kasvun kärjet	7	▪ Megatrendit strategian lähtökohtana	
▪ Strategiset tavoitteet	9	▪ Ihmiset	
▪ Kasvun maaperä		▪ Yhteiskunta	
▪ Kestävän maailman kasvattaja		▪ Maailma	
▪ Se, joka on keskellä			
▪ Sydän Suomen			
▪ Mittarit	13	Tulevaisuustyöpajoista poimittua	28
▪ Rahoitus 2022-2025	14	Strategian valmistelun vaiheet ja aikataulu	29
		Keskustellaan lisää tulevaisuudesta!	30

STRATEGIA LUO YHTEISTÄ SUUNTAA

Visionamme on, että Keski-Suomi menestyy rakentamalla kestävä, osaava ja kansainvälistä maakuntaa, jossa ihmiset voivat hyvin.

Arvoja, joihin vision toteuttamisessa nojaamme, ovat:

- ihmisyys ja empatia
- edistyksellisyys, uteliaisuus ja rohkeus
- oikeamielisyys ja vastuullisuus.

Keski-Suomen strategia 2025-2050 pohjautuu kokonaiskestävyyden pyrkimykselle. Kokonaiskestävyys tarkoittaa neljän periaatteen yhtäaikaista täyttymistä toiminnassamme:

- 1. Talous on kestävä, kun kaikki toiminta on sekä taloudellisesti tehokasta että ympäristöä säästävää.** Talouden kasvumme ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen, velkaantumiseen tai hyvinvoinnin heikkenemiseen.
- 2. Luonnonvarojen käyttö on kestävä, kun luontomme monimuotoisuus säilyy ja ihmiset toimivat luonnon sietokykyä kunnioittaen.**
- 3. Keski-Suomi on yhteisönä kestävä, kun hyvinvointi jakautuu tasapuolisesti.** Kaikilla ihmisillä on mahdollisuus osallistua ja ottaa vastuuta omassa elämässään. Suomen keskellä sijaitsevana maakuntana saavutettavuus on meille tärkeää.
- 4. Keski-suomalainen identiteetti on kestävä, kun se lujittaa vuorovaikutusta, suvaitsevaisuutta ja kumppanuutta.**

Keski-Suomen strategia sisältää

- tahtotilan maakunnan pitkän aikavälin kehittämisestä vuoteen 2050 (maakuntasuunnitelma)
- lähivuosien yhteiset toimenpiteet ja arvio niiden rahoittamisesta vuosille 2022-2025 (maakuntaohjelma)
- älykkään erikoistumisen strategian vuosille 2021-2027, joka ohjaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen käyttöä.

Keski-Suomen strategian teemat ja näkökulmat muodostuvat niistä asioista, jotka ovat maakunnan toimijoille yhteisiä, joiden edistämiseen tarvitaan maakunnallista yhteistyötä ja joiden toteuttamiseen on koottava monenlaisia voimavaroja.

Strategiaa on tehty koronapandemian aiheuttamassa poikkeuksellisessa tilanteessa. Strategiassa huomioidaan pidemmän aikavälin tavoitteet tilanteesta selviämiseksi, myönteisen talous-, työllisyys- ja investointikehityksen varmistamiseksi sekä muutosjoustavuuden ja kriisinsietokyvyn vahvistamiseksi.

Lopullinen strategia on digijulkaisu, jossa yhdistämme tekstiä, kuvaa, karttoja, numeroita, puhetta ja videoita. Visuaalinen ilme kohenee merkittävästi luonnokseen nähden. Strategiasta tehdään myös tulostettava pdf-tiedosto.

ALUEKEHITTÄMISEN STRATEGIAKOKONAISUUS

Maakuntasuunnitelma ja maakuntaohjelma ovat lakisäätöisiä aluekehittämisen asiakirjoja. Niiden lisäksi laaditaan **älykkään erikoistumisen** linjaukset, joita tarvitaan EU-rahoituksen käyttöä varten. Nämä kolme muodostavat Keski-Suomen strategian 2025 ja 2050. Strategian hyväksyy maakuntavaltuusto joulukuussa 2021.

Maakuntakaava on lakisäätöinen, yleispiirteinen suunnitelma maakunnan alueiden käytöstä. Siinä osoitetaan valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävä maankäyttö. Maakuntakaava ohjaa kuntien yleis- ja asemakaavoitusta sekä viranomaisten muuta alueiden käytön suunnittelua. Myös Keski-Suomen maakuntakaava on parhaillaan päivitettävänä. Lue [lisää](#).

Maakuntaohjelma

- Aluekehittämisen kokonaisuus ja toimenpiteet

Älykkään erikoistumisen linjaukset

- Kasvun ja innovaatiotoiminnan kärjet

Kehittämisen aluerakenteen valinnat

Skenaariot* ja välttämättömät toimenpiteet

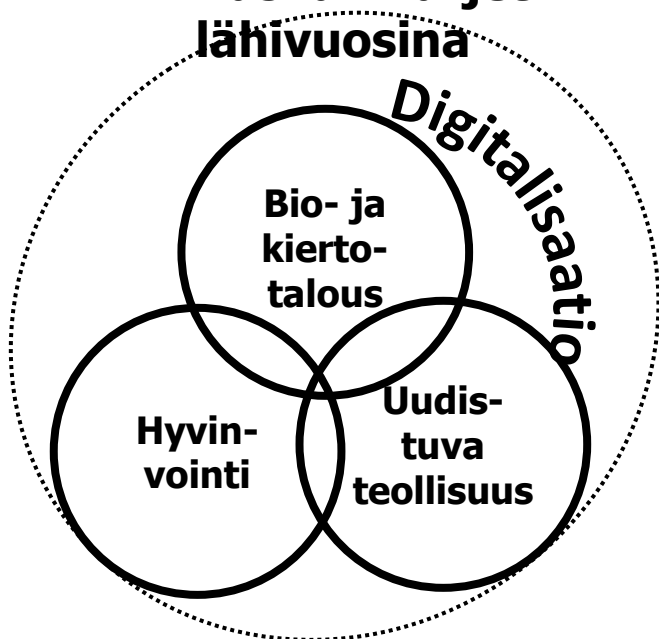
Trendit ja jatkuvuudet

*vaihtoehdotiset tulevaisuuskuvat Keski-Suomelle

STRATEGIAN RAKENNE

1

Kasvun kärjet lähivuosina

Strategia antaa taustatukea yritysten kasvun, kannattavuuden ja vastuullisuuden tavoitteille sekä rakentaa Keski-Suomen yhteistä tahtotilaa liiketoiminta-alueiden vahvistamiseksi. Kasvun kärjet ovat samalla Keski-Suomen älykkään erikoistumisen valinnat.

2

Aluekehittämisen painopisteet lähivuosina 2022 - 2025

Kokonaiskestävyys aluekehittämisessä

3

Aluekehittämisen painopisteet pitkällä tähtäimellä vuoteen 2050

Joustavuus ja ketteruus, jotta Keski-Suomi menestyy tulevaisuuden kehityskuluista riippumatta

KESKI-SUOMI

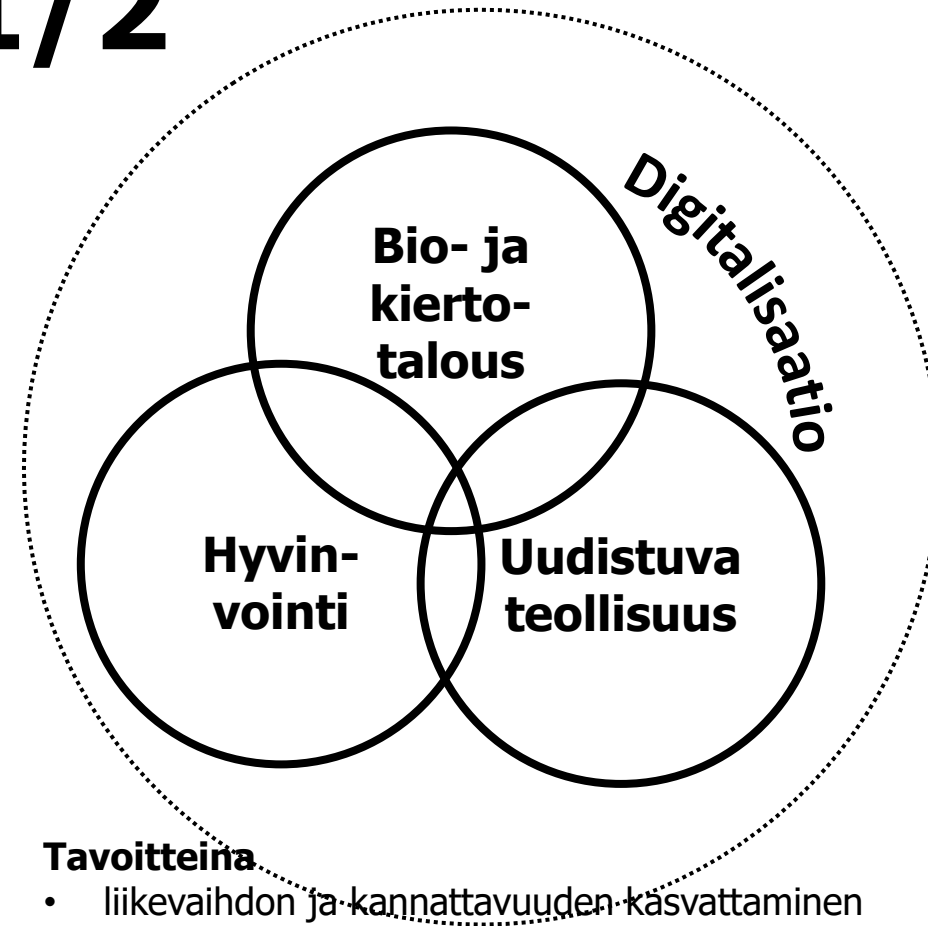
STRATEGIA 2025

KASVUN KÄRJET 1/2

Keskisuomalaiseen metsään kuuluu globaalius ja sieltä saa vaikka mitä. Esimerkiksi tekstiilikuitua kestävän vaatetuksen huipulle ja taidokkaimmat tuotteet rakentamiseen. Tiedämme, että raaka-aineiden arvo kasvaa kiertäessään. Siksi me näemme lantaloissa ruskeaa kultaa ja perustamme kaupunkiin [kaivoksen](#).

Edelläkävijöitä ovat ne, jotka pystyvät uusin, rikastavin tavoin **yhdistämään ihmisyyden, digitaalisuuden ja teknologian - teollisuudessakin**. Tarjoamme kyberturvallisuutta ja älyteknologiaa. Konesaleissamme syntyy laitteita, materiaaleja ja palveluja, joita maailma ei ole nähnyt aiemmin.

Luonnon sylissä, saunan kotimaakuntana meille on luontevaa rauha ja tasapainoisuus. Me laitamme **tarmomme hyvinvoinnin, liikunnan ja terveyden** edistämiseen. Meillä [vanhatkin ovat nuoria](#).

Tavoitteina

- liikevaihdon ja kannattavuuden kasvattaminen
- jalostusarvon nostaminen
- viennin lisääminen
- resurssi- ja energiatehokkuuden parantaminen
- TKI-panostusten nostaminen
- yritysten ja tutkijoiden kumppanuuden syventäminen

KASVUN KÄRJET 2/2

BIO- JA KIERTOTALOUS

Bio- ja kiertotaloudessa hyödynnämme kestävästi luonnosta saatavia uusiutuvia materiaaleja ja kehitämme niistä maapallon kantokykyyn istuvia innovaatioita. Pidämme materiaalit ja tuotteet kierrossa pitkään. Tehokkuus, kestävyys ja säästeliäisyys ovat taitojamme.

Painopisteinä:

- kestävät materiaalit ja materiaalitekniikat kuten öljyä, muovia ja sementtiä korvaavat jalosteet, kemikaalit ja tuotteet
- puuvillaa ja synteettisiä materiaaleja korvaavat tekstiilikuidut
- biokaasun valmistus ja jakelu
- puurakentaminen ja puutuotteet
- biologisten ja teknologisten materiaalien kiertoratkaisut
- turvallinen ja kestävä ruokatuotanto
- kiertotalouden palveluliiketoiminta

HYVINVOINTI

Hyvinvoinnin ja terveyden liiketoimintaa rakennamme liikuntaan, oppimiseen, luontoon, kulttuuriin ja yhteisöllisyyteen nojaten. Jokainen ihminen on yksilö perintötekijöineen ja elämäntapoineen. Yksilönä me häntä palvelemme. Samalla haluamme auttaa yhteiskuntaa siirtymään sairauksista niiden ennaltaehkäisyyn.

Painopisteinä:

- hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- liikunta ja urheilu
- monialainen kuntoutus
- ihmisen hyvinvoinnin mittaaminen, diagnosointi ja seuranta
- kehitys, motivaatio, oppiminen ja oppimisvaikeudet
- ikääntymisen vaikutukset
- luonnon hyvinvointipalvelut
- luontomatkailu
- kulttuuri ja taide
- osallisuus ja yhteisöllisyys

UUDISTUVA TEOLLISUUS

Neljäs teollinen vallankumous on käynnissä ja viides ovellamme. Digitalisaatio, tekoäly ja atomintarkat teknologiat yhdistävät laitteet, ihmiset ja robotit verkoiksi. Koneet korjaavat itsensä, rakennukset ovat älykkäitä ja suunnittelemillamme materiaaleilla on ennenkokemattomia ominaisuuksia. Kaikkea emme vielä tiedä, mutta kumouksen etujoukoissa olemme.

Painopisteinä:

- kestävät ja älykkäät tuotanto- ja valmistusteknologiat
- uudet materiaali ja -kiertoratkaisut
- materiaalien funktionaalinen pinnoitus
- suurteholaskenta ja laskennallinen päätöksenteko
- robotiikka ja tekoälyohjatut järjestelmät
- data-analytiikka
- ohjelmistot
- palveluliiketoiminta

DIGITALISAATIO

Digitalisaatio vaikuttaa kaikkeen liiketoimintaamme ja sen kehittämiseen.

Digitaaliset palvelut, esineiden ja teollisuuden internetit (IoT), tekoäly ja robotiikka siivittävät myönteistä kehitystä. Erityisenä valttina on tietämyksemme kyberturvallisuudesta. Digimaailmassa valtiot, yritykset ja yksilöt tarvitsevat suojaa kyberturvaajia vastaan.

KASVUN MAAPERÄ

Strategiset tavoitteet vuoteen 2025

Keski-Suomi rohkaisee oppimaan, uusiutumaan ja tarttumaan tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Ennakointi ja tulevaisuuttamme muokkaavien ilmiöiden ymmärtäminen vahvistavat ajatteluumme ja kykyämme vaikuttaa kehitykseen.

Keski-Suomi tukee henkistä kasvua - yhteistä ja yksilöllistä. Ruokimme toistemme rohkeutta ja velvoitamme epäonnistumisen sallimiseen.

Kestävällä pohjalla oleva talous helpottaa meitä kohtaamaan väestön ikääntymisestä ja huoltosuhteen heikentymisestä johtuvia pulmia.

Keskisuomalainen hyvinvointi rakentuu oppimiselle, osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. Tuotamme uutta tietoa, korkeaa osaamista ja arvonlisää kohentavia innovaatioita. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten rinnalla kasvaa tutkimukseen ja kehittämiseen panostavia yrityksiä. Oppimisen, motivaation ja sydämen sivistyksen perustana on mielen hyvinvointi, jota vaalimme lapsuudesta alkaen. Ymmärrystämme on meidänkin parannettava: talouden kasvu ei voi perustua luonnonvarojen hävittämiseen, velkaantumiseen tai hyvinvoinnin heikkenemiseen.

Huolehdimme kyvystämme uusiutua ja nostaa tuottavuutta

- lisäämme tutkimustoimintaa sekä tutkimuksen ja kehittämisen työpaikkojen määrää niin, että maakunnan tutkimus- ja kehittämismenot nousevat neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä
- rakennamme nopeampaa tietä osaamisesta ja innovaatioista kaupallisiksi palveluiksi ja tuotteiksi
- hyödynnämme teknologiaosaamista, digitaalisuutta, robotisaatiota ja materiaaliteknologiaa tuottavuuden ja kestävyuden kasvattamiseksi
- vahvistamme toisen asteen koulutusta ja sen yhteyttä yritysten kasvun ja kehittämisen edistäjänä
- kannustamme yritysten sijoittumista Keski-Suomeen sekä houkuttelemme kotimaisia ja ulkomaisia osaajia kiinnostavilla työtehtävillä ja sujuvilla arjen olosuhteilla
- tuotamme tulevaisuustietoa ja vahvistamme ihmisten tulevaisuusajattelua

Nostamme osaamistasoamme

- huolehdimme sivistyksen perustasta ja elinikäisestä oppimisesta lapsuudesta alkaen
- lisäämme korkeakoulutusta niin, että 25–34 vuotiaista 50 prosenttia on korkeakoulutettuja vuoteen 2030 mennessä
- vastaamme työelämän osaamistarpeisiin jatkuvan oppimisen keinoilla
- lisäämme koulutuksen ennakointi- ja reagointikykyä ja kannustamme opiskelijoita työvoimaa kipeästi tarvitseville aloille
- hyödynnämme digitalisaatiota oppimisessa ja koulutuksessa

Edistämme työllisyyttä

- nostamme työllisyysastettamme kohti 75 prosenttia
- kannustamme yrittäjyyteen sen muotoon, keston tai kokoon katsomatta
- huolehdimme, että koulutuksesta valmistuvat nuoret pääsevät nopeasti työelämään tai yrittäjyyden alkuun
- lisäämme 50 – 74 vuotiaiden työllisyyttä ja yrittäjyyttä kannustamalla jatkuvaan oppimiseen ja osa-aikaiseen työskentelyyn, huolehtimalla työkyvyn ylläpitämisestä sekä nostamalla ikääntyneiden arvostusta työelämässä

Tuomme mielen hyvinvoinnin aluekehittämisen näkökulmaksi

- kannustamme työnantajia panostamaan työhyvinvointiin
- huolehdimme, että matalan kynnyksen hyvinvointipalveluja on kaikenikäisille koko maakunnassa
- teemme luonnon, liikunnan, kulttuurin ja yhteisöllisyyden hyvinvointivaikutukset näkyviksi

KESTÄVÄN MAAILMAN KASVATTAJA

Strategiset tavoitteet vuoteen 2025

Suomen sydämessä arvostetaan luontoa. Näemme sen elintärkeän voiman niin pienimmän eliön kuin maapallon tasolla.

Meidän täytyy turvata hyvinvointi ja elämänlaatu nykyistä pienemmillä resursseilla. Haluamme löytää uusia tapoja tehdä ja ajatella asioita. Tarvitsemme radikaalejakin toimenpiteitä, toimisimmeko elatusmaljana niille?

Määrättömästi ei voi kasvaa, joten järjestämme palasia uusiksi ja rakennamme hyvinvoinnin siitä: kasvusta kestävyteen. Meillä on tilaisuus ottaa paikka, jossa eletään jo uutta maailmaa. Paikka, jossa toiminta on sekä paikallisesti että globaalisti vastuullista ja kestävä.

Ilmastokriisi, luonnonvarojen ylikuluttaminen ja luonnon elonkirjon harveneminen koskevat myös keski-suomalaisia. Haluamme, että luonnon monimuotoisuus säilyy ja että opimme käyttämään luonnonvaroja aidon kestävästi. Vähennämme kasvihuonekaasupäästöjämme määrätietoisesti ja opettelemme sopeuttamaan toimintaamme maapallon kantokykyyn. Ymmärrämme, mitä kokonaiskestävyys on ja miten avata tietä myönteiselle kehitykselle.

Olemme hiilineutraali maakunta vuoteen 2035 mennessä

- teemme kokonaiskestävyyden periaatteisiin nojaavaan tiekartan yhdessä asukkaiden, kuntien, yritysten ja tieteentekijöiden kanssa
- vähennämme energiatuotannossa ja liikenteessä öljyn ja turpeen käyttöä nopeasti
- huolehdimme, että turvetuotannon vähenemisestä johtuvat taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset haittavaikutukset ovat mahdollisimman pienet
- kehitämme ja investoimme polttoon perustumattomiin teknologioihin, kuten aurinko- ja tuulivoimaan, maaperän lämpöön ja hukkalämpöjen hyödyntämiseen
- kasvatamme hiilen sidontaa sekä hiilidioksidin talteenottoa ja hyötykäyttöä

Laitamme vauhtia kiertotalouteen

- parannamme materiaalien tehokasta ja kestävä käyttöä niin, että ne ovat kiertossa pitkään ja turvallisesti
- kehitämme biokaasun tuotantoa ja markkinoita muun muassa bussiliikenteen, raskaan liikenteen ja työkoneiden tarpeisiin
- rakennamme ruokajärjestelmää, joka vaalii lähituotantoa, viljelykasvien monipuolisuutta ja sivuvirtojen hyötykäyttöä
- hillitsemme kulutusta edistämällä tuotteiden jakamista, vuokraamista, korjaamista ja kierrättämistä

Suojaamme luontomme monimuotoisuutta

- kasvatamme ymmärrystämme luonnon monimuotoisuuden merkityksestä luonnon toiminnan sekä ihmisen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta
- tuomme metsien ja vesien monimuotoisuustiedon kaikkien käyttöön ja päätöksenteon tueksi
- lisäämme luonnon monimuotoisuutta metsienhoidossa siten, että metsien käyttö on kestävä
- parannamme pinta- ja pohjavesien tilaa
- rakennamme metsiemme ja vesiemme puhtaudesta ja monimuotoisuudesta vetovoimatekijän

SE, JOKA ON KESKELLÄ

Strategiset tavoitteet vuoteen 2025

Keski-Suomi on keskellä, näköalapaikalla. Me voimme nähdä parhaiten joka suuntaan. Me voimme tulla ja mennä, meille voi saapua ja lähteä.

Meillä on nöyryyttä puhkoa myös omat kuplamme ja tarttua toimeen: emme tyydy katselemaan. Haluamme olla maailman osaajien ja bittien keskipisteessä.

Elämme yhä pelottavamassa maailmassa, jossa tuntuu ettei kauheuksia pääse oikein pakoon. Kenties Keski-Suomi on poikkeus. Se on turvallinen tasku metsien ja järvien keskellä.

Sosiaalisella kestävyydellä rakennamme sekä maakunnan yhteistä hyvää että jokaiselle keskisuomalaiselle kuuluvaa oikeutta avoimeen ja suvaitsevaan ilmapiiriin. Asukkailemme haluamme tasavertaiset mahdollisuudet voida hyvin, liikkua, käydä työssä, opiskella ja viihtyä. Digitalisoituminen muokkaa paljon toimintatapojamme, mutta ei vähennä vetovoimaisen infrastruktuurin merkitystä – ehkäpä päinvastoin?

Varmistamme, että liikkuminen maakunnan sisällä, kotimaassa ja ulkomaille on sujuvaa ja turvallista

- vahvistamme Jyväskylän seutua valtakunnallisesti merkittävänä, monia liikennemuotoja yhdistävänä solmupisteenä ja TEN-T -ydinverkon kaupunkisolmuna
- pidämme Nelostien ja Pääradan puolta Suomen tärkeimpinä väylinä sekä huolehdimme Ysitien kehittämisestä poikittaisena yhteytenä
- huolehdimme, että kansainvälisiä yhteyksiä palveleva lentoliikenne on toimivaa
- huolehdimme, että väylien ylläpidossa otetaan huomioon valtakunnallisten vaatimusten ohella paikalliset tarpeet
- mahdollistamme työssäkäynnin ja asiointin joukkoliikenteen runkoyhteyksillä, lippujärjestelmillä ja liityntäliikenteen järjestelyillä
- kehitämme houkuttelevia ja toimivia luontoliikuntareitistöjä esimerkkinä EuroVelo -pyöräilyreitti

Huolehdimme digitaalisesta saavutettavuudestamme

- parannamme toimintavarmojen, nopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta kotitalouksissa ja yrityksissä
- nostamme kyberturvallisuuden merkitystä kokonaisturvallisuudessa ja vahvistamme kyberturvallisuuden osaamiskeskittymäämme
- edistämme liikenteen digitalisaatiota ja hyödynnämme teknologiaa liikennejärjestelmän palvelutason kehittämisessä

Huolehdimme monipaikkaisen työn ja opiskelun mahdollisuuksista

- hyödynnämme vetovoimatekijöitämme – keskeinen sijainti, helposti saavutettavat työmarkkinat, asumisen edullisuus, arjen sujuvuus, avoin ilmapiiri – kotimaisten ja ulkomaisten osaajien houkuttelussa
- edistämme monimuotoista asumista
- hyödynnämme digitaalisuutta laajemmalla alueella työskentelyn ja opiskelemisen edistäjänä, esimerkkinä seutuhub -verkosto

Lisäämme monikulttuurisuuden ymmärrystämme sekä koulutus- ja työperäistä maahanmuuttoa

- vahvistamme avointa ja suvaitsevaista ilmapiiriä, jossa monikulttuurisuus on rikkaus
- vahvistamme ulkomaisten työntekijöiden, tutkijoiden ja opiskelijoiden kotiutumista työelämä- ja yritysytymyksillä sekä kiinnittymisellä paikallisiin yhteisöihin

Hyvinvoinnin edistäminen

- rakennamme keskisuomalaisesta luonnosta mahdollisuuksia ja merkitystä hyvinvoinnille
- kehitämme ja hyödynnämme monipuolisesti keinoja, joilla asukkaamme voivat huolehtia omasta ja läheistensä hyvinvoinnista

SYDÄN SUOMEN

Strategiset tavoitteet vuoteen 2025

Olla Suomen sydän - se on jotakin muuta kuin olla Suomi keskimäärin. Suomen sydämessä sykkii suomalainen luonne puhtaimmillaan: rehellinen, ahkera, vaatimaton, omaperäinen.

Ruokimme tasavertaisuutta: jokaiselle samat oikeudet ja mahdollisuudet. Järjestöpositiivisuutta toivotamme kaikille.

Suomen sydämessä eletään rohkeasti verkostojen aikaa: länteen, itään, etelään ja pohjoiseen. Kuuleeko Bryssel, Jäämeri, Kunming, Tampere?

Keskisuomalainen identiteetti on reiluutta, avoimuutta ja sydämen sivistystä. Nämä piirteet ja asenteet luovat vakautta ja tulevaisuudenuskkoa yllätyksellisissäkin muutostilanteissa. Ratkomme pulmia yhdessä yritysten, järjestöjen, asukkaiden ja julkisten tahojen kesken. Tiedämme yhteistyön ja kumppanuuden olevan maakunnallista, kansallista ja maailmanlaajuisia työtä ja asennetta. Strategian toteuttamisessa pidämme kumppanuutta tärkeimpänä edellytyksenä onnistumiselle.

Vahvistamme rooliamme kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa

- toimimme aktiivisesti strategian mukaisissa kansallisissa ja kansainvälisissä osaamis- ja innovaatioverkostoissa
- huolehdimme Jyväskylän asemasta ja roolista kansallisessa päätöksenteossa yhtenä Suomen suurimmista kaupungeista
- syvennämme Jyväskylän ja Tampereen välistä toiminnallista yhteyttä aluekehittämisessä ja hyvinvointialueiden yhteistyössä
- huolehdimme Keski-Suomen vahvasta asemasta Itä-Suomen yhteistyöalueella sen suurimpana hyvinvointialueena
- rakennamme perustaa lääkärikoulutuksen laajentamiseksi ja tutkinnonanto-oikeuden saamiseksi
- rakennamme hyvinvoinnin mallimaakunnan perustaa ja profiilia
- nostamme Lakeland –matkailubrändiä maailman kiinnostavimpana järviolueena ja rentouttavan loman kohteena

Kasvatamme osallisuutta ja tasavertaisuutta

- yhdistämme järjestöjen toimintaa ja palveluita johdonmukaisesti maakunnan yhteistyörakenteisiin ja palveluiden tuottamiseen
- huolehdimme asukkaidemme monipuolisista vaikuttamisen mahdollisuuksista - erityisenä sydämen asianamme on lasten ja nuorten osallisuus ja yhdenvertaisuus
- rakennamme yhdenvertaisia osallistumisen ja harrastamisen mahdollisuuksia koko maakunnan alueella

Huolehdimme maakunnan yhteenkuuluvuudesta, muutosjoustavuudesta ja kyvystä sietää kriisejä

- arvostamme keskisuomalaista identiteettiä ja pidämme sitä ylpeästi esillä esimerkiksi taiteen, kulttuurin ja median keinoin
- tunnistamme megatrendien vaikutukset kaupunkeihin, maaseutuun ja erilaisiin asukkaisiimme – tartumme nöyrästi myös sopeutumisen keinoihin väestönkasvun tavoittelun sijaan
- työskentelemme maakunnan muutosjoustavuuden kasvattamiseksi tulevaisuustiedon ja avoimen keskustelun pohjalta
- huomioimme kehityskulkujen ja omien päätöstemme vaikutukset kriisinsietokykyyn ja turvallisuuteen
- toteutamme hallinnon rakennemuutokset (hyvinvointialue, työllisyyspalvelut, kuntien uusi rooli) kumppanuuteen nojaten ja samalla maakunnan yhtenäisyydestä huolehtien
- laadimme sivistysstrategian kuntien roolin muutokseen valmistautumiseksi

MITTARIT

Kasvun maaperä

TALOUS JA UUDISTUMINEN

- Työllisyysaste
- Työttömyysaste
- Yritysten liikevaihto
- Vientiliikevaihto
- Tutkimus- ja kehittämismenot ja niiden osuus bruttokansantuotteesta
- Korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuus
- Työssä jaksaminen eläkkeelle, Finsote*

Kestävän maailman kasvattaja

ILMASTO JA LUONTO

- Kasvihuonekaasupäästöt
- Uhanalaisuus (alueellinen arviointi?)
- Pinta- ja pohjavesien tila
- ?

Sydän Suomen

KUMPPANUUS

- ?

Se, joka on keskellä

MAAKUNTA JA SAAVUTETTAVUUS

- Nopeat tietoliikenneyhteydet kotitalouksissa
- Liikenteen ja investointien mittari?
- Vapaa-ajan asumisen mittari?
- Ulkomaalaisten osuus väestöstä
- Koettu hyvinvointi, Finsote*

Hankkeiden ja muiden toimenpiteiden seurantatieto

- uudet työpaikat
- uudet tutkimuksen ja kehittämisen työpaikat
- uudet yritykset
- jne

*Finsote on kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus. Tutkimuksesta vastaa Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

RAHOITUS 2022 - 2025

**Rahoitussuunnitelma sisältää
EU:n, valtion ja kuntien
rahoituksen. Suunnitelma
voidaan tehdä kansallisten
päätösten jälkeen syyskuussa**

KESKI-SUOMI

STRATEGIA 2050

SKENAARIOT JA VÄLTTÄMÄTTÖMÄT TOIMENPITEET

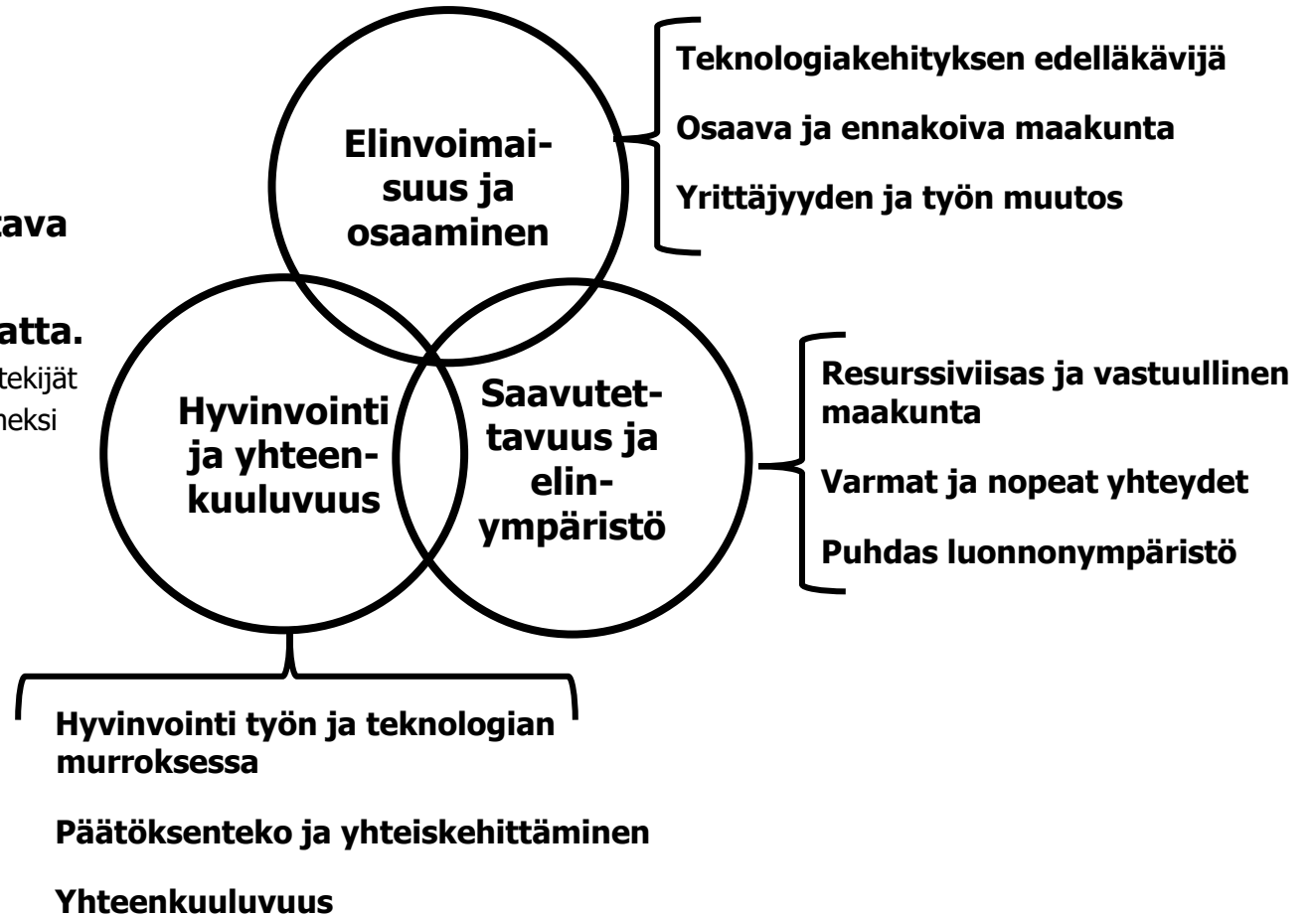
Keski-Suomen pitkän tähtäimen tulevaisuutta vuoteen 2050 katsotaan skenaarioiden eli vaihtoehtoisten tulevaisuuskuvien avulla.

Toimintaympäristön skenaariot auttavat meitä ymmärtämään maailman kehitystä, näkemään uusia mahdollisuuksia ja varautumaan vaikeisiin olosuhteisiin. Skenaarioissa on pyritty myös arvioimaan, miten koronapandemia vaikuttaa maailman menoon pidemmällä aikavälillä.

Keski-Suomen toimintaympäristön skenaarioita on viisi. Ne on kuvattu seuraavilla sivuilla.

Viiden skenaarion pohjalta on koottu toimenpiteet, joista meidän on huolehdittava kaikissa olosuhteissa skenaariosta riippumatta.

Menestymisen välttämättömät tekijät ja toimenpiteet on koottu kolmeksi kokonaisuudeksi.

KESKI-SUOMEN SKENAARIOT 2050

Turvaton ja suojautuva yhteiskunta

Ilmastonmuutos ja konfliktit aiheuttavat voimakasta maahanmuuttoa Suomeen.

Kyberhyökkäykset yleistyvät ja luottamuspulaa paikataan julkisella valvonnalla.

Kasvava protektionismi heikentää EU:ta ja Euroalue hajoaa.

Suomen taloutta kannattelevat rakenteelliset uudistukset.

Teknologiakehitys ja työn murros hidastuvat. Palkkatyöhön perustuva malli pyritään säilyttämään.

Heikentynyt tietoturva ja siitä aiheutuneet skandaalit vähentävät yksityisen sektorin luotettavuutta terveyspalveluiden tuottamisessa.

Julkinen sektori kasvattaa rooliaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä.

Väestö keskittyy suuriin kasvu-keskuksiin. Energiatehokkaat joukkoliikennetilat korostuvat.

KANSALLISVALTIOT

Yksilöiden maailmat

Yksilöiden välinen sopiminen (lokkoketjut) muuttaa radikaalisti yhteiskuntaa.

Teknologian mahdollistama yksilön vapaus ja vastuu, yksityisydensuoja sekä yksilölliset arvot korostuvat.

EU lähtee uuteen nosteeseen positiivisen talouskehityksen tukemana.

Suomen talous kasvaa. Uusia digialoja syntyy ja julkisia toimintamalleja uudistetaan.

Keikkatalous ja mikroyrittäjyys syrjäyttävät perinteiset työsuhteet. Perustulo otetaan käyttöön.

Julkisten palvelujen rahoitus perustuu enemmän yksilöiltä kerättäviin käyttömaksuihin.

Yksilöt ovat aiempaa enemmän vastuussa omasta terveydestään, mikä eriarvoistaa väestöä.

Väestö keskittyy pääkaupunkiin. Suurten kaupunkien välisiä yhteyksiä kehitetään elinkeinoelämän tarpeisiin.

YKSILÖT JA ASIAANTUNTIJAT

Paikalliset arvoyhteisöt

Informaatiovaikuttaminen lisääntyy voimakkaasti ja luottamus julkisiin instituutioihin rapistuu.

Valtion ja suurten alueiden rooli päätöksenteossa vähenee ja arvoyhteisöt korostuvat.

Luottamuspulaa ja hallitsematon teknologiakehitys aiheuttavat maailmanlaajuisen rahoituskriisin.

Suomi vajoaa lamaan. Etuuksia leikataan, mutta heikko tilanne synnyttää uusia innovaatioita.

Palkkatyö vähenee automaation kiihtyessä ja työ muuttuu yhteisölliseksi tekemiseksi. Vapaaehtoistoiminta korostuu.

Väestön hyvinvointi on yhä riippuvaisempaa yhteisön keskinäisestä huolenpidosta. Hyvinvointi- ja terveyserot kasvavat

Teknologiakehitys ja tuotannon hajautuminen mahdollistavat pienet kylämäiset yhdyskunnat.

Liikkumisen tarve vähenee.

YHTEISÖT

Tekoälyn, rahan ja idän dominanssi

Data keskittyy aasialaisille teknologiayrityksille, jotka ovat vallan keskiössä länsimaista arvomaailmaa ja demokratiamallia murentaen.

Suurkaupunkien välille syntyy alueellisia alliansseja, mikä heikentää EU:n ohjausvoimaa.

Suomen talous ei kykene uudistumaan, ja työvoimaa muuttaa ulkomaille.

Robotisaatio vähentää työvoiman tarvetta ja huippuosaaajista kilpaillaan.

Yritykset kasvattavat rooliaan palveluiden rahoituksessa. Julkisen sektorin rooli terveydenhuollossa vähenee merkittävästi.

Suurkaupunkien välinen kilpailu kiihtyy ja väestö pakkautuu pk-seudulle.

Digitaaliseen infrastruktuuriin ja kansainvälisiin liikenneyhteyksiin panostetaan.

TEKNOLOGIA JA YRITYKSET

Kättä päälle -diplomatia

Valtioiden välinen yhteisymmärrys ilmastonmuutoksen hallintaan ja konfliktien ratkaisuun löydetään.

Suuryritysten valtaa rajoitetaan kansainvälisillä sopimuksilla.

EU:n liittovaltiokehitys syvenee.

Ihmiset suhtautuvat luottavaisesti datan keräämiseen ja hyödyntämiseen. Tietokantoja avataan kyberuhkien vähetessä.

Suomi pääsee mukaan maailmantalouden kasvuun ja nousee jälleen teknologian kärkimaaksi.

Avoin data luo mahdollisuuksia työlle ja elinkeinoelämälle. Palkkatyö säilyy toimentulon lähteenä.

Terveydenhuollossa pääpaino on sairauksien ennaltaehkäisyssä.

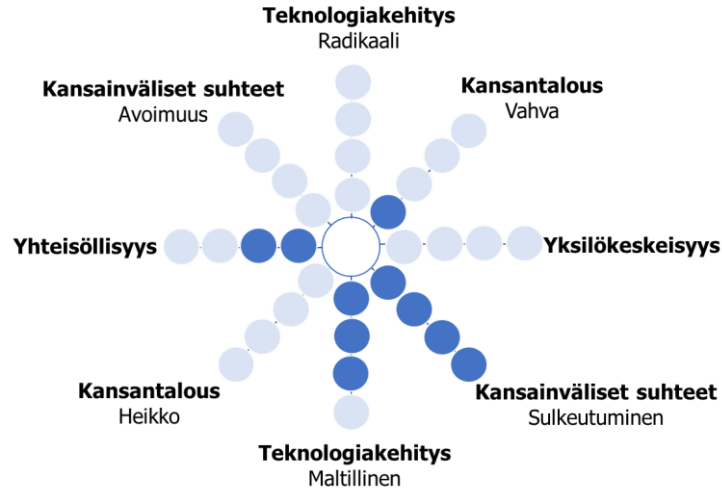
Ympäristöarvot korostuvat ja energian varastointitekniikan läpimurto mahdollistaa monikeskuksisen aluerakenteen.

Sähköinen liikkuminen yleistyy voimakkaasti.

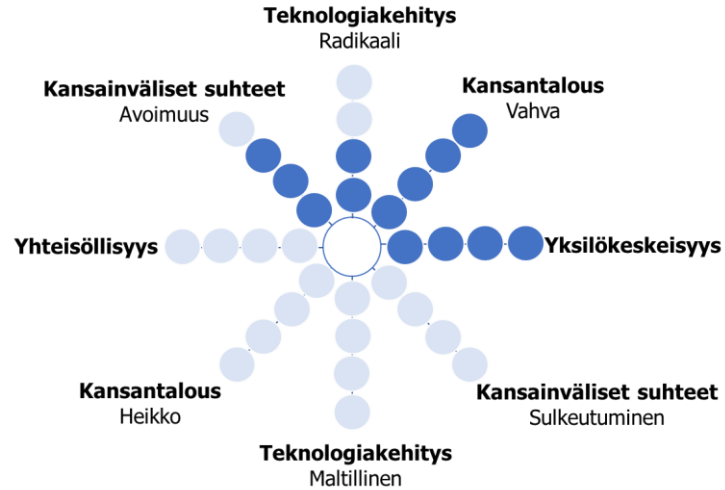
EU JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

SKENAARIOIDEN ULOTTUVUUDET

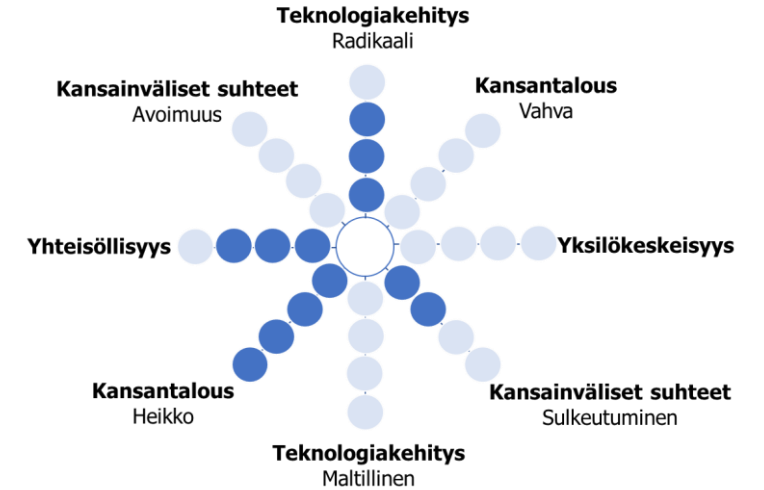
TURVATON JA SUOJAUTUVA YHTEISKUNTA

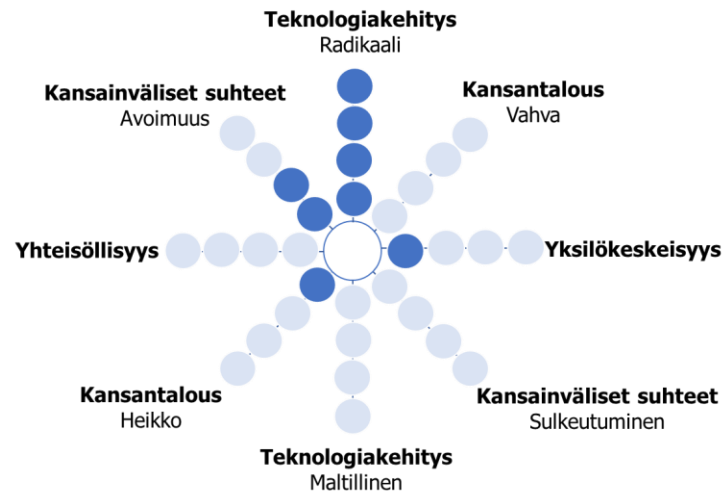
YKSILÖIDEN MAAILMAT

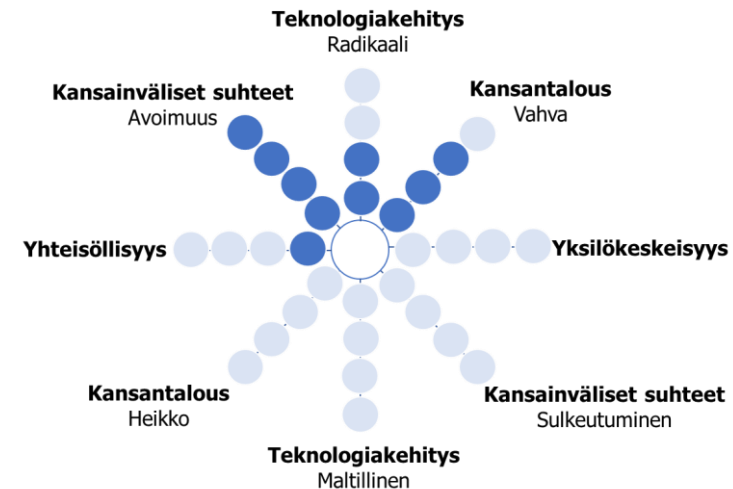
PAIKALLISET ARVOYHTEISÖT

TEKOÄLYN, RAHAN JA IDÄN DOMINANSSI

KÄTTÄ PÄÄLLE -DIPLOMATIA

ELINVOIMAISUUS JA OSAAMINEN

Välttämättömät toimenpiteet kohti vuotta 2050

Teknologiakehityksen edelläkävijä

- Teknologian huippuosaamisen vahvistaminen ja laaja hyödyntäminen (esim. aivotutkimus, kyberturvallisuus, hyvinvointiteknologia)
- Laadukkaan tiedon jalostaminen liiketoiminnan ja palvelujen kehittämisen tueksi sekä asiakastarpeen ymmärtämiseksi (esim. ennakoivat hyvinvointi- ja terveyspalvelut)
- Teknologian ihmislähtöisestä kehittämisestä huolehtiminen
- Uudenlaisten paikallisten innovaatioiden tukeminen ja kokeilutoiminnan edistäminen

Osaava ja ennakoiva maakunta

- Tulevaisuuden osaamistarpeiden ja maakunnan keskeisiin vahvuuksiin linkittyvien kyvykkyyksien ennakointi ja vahvistaminen
- Monialaisten, kansainvälisten innovaatioympäristöjen kehittäminen ja osaamisverkostojen hyödyntäminen
- Moniosaajuuden kehittäminen ja elinikäisen oppimisen vahvistaminen
- Koulutusrakenteiden ja -muotojen uudistaminen (uudelleen koulutus ja jatkuva oppiminen, koulutuksen ja työelämän oppimispolut, virtuaaliset oppimisympäristöt)

Yrittäjyyden ja työn muutos

- Pienyrittäjien ja yrittäjäverkostojen sekä monitoimijuuden tukeminen
- Joustavien työtapojen ja -tilojen kehittäminen ja etätöiden mahdollistaminen

SAAVUTETTAVUUS JA ELINYMPÄRISTÖ

Välttämättömät toimenpiteet kohti vuotta 2050

Resurssiviisas ja vastuullinen maakunta

- Kiertotalouden ja resurssivirtojen tehokkaan käytön vahvistaminen sekä niihin liittyvien uudenlaisten liiketoimintaratkaisujen edistäminen
- Olemassa olevan aluerakenteen ja infrastruktuurin tehokkaampi hyödyntäminen (esim. tilojen yhteiskäyttö)
- Yhdyskunnan toimintojen ja rakenteiden sekoittumisen tukeminen (esim. työ, tuotanto, asuminen, palvelut, vapaa-aika)
- Toiminnan avoimuuden, joustavuuden ja vastuullisuuden korostaminen (ml. kulutuskäyttäytymiseen vaikuttaminen)

Varmat ja nopeat yhteydet

- Maakunnan kansallisen ja kansainvälisen saavutettavuuden turvaaminen
- Reuna-alueiden saavutettavuuden varmistaminen (tiedon liikkuminen, koulutusratkaisut, liityntäliikenne, kyytisovellukset)
- Toimivien tietoliikenneyhteyksien varmistaminen koko maakunnan alueelle

Puhdas luonnonympäristö

- Puhtaan ja terveellisen elinympäristön ylläpitäminen ja korostaminen vetovoimatekijänä (esim. veden ja ilman laatu sekä hiljaisuuden mittaaminen ja todentaminen digitaalisesti)
- Luonnon virkistyskäyttöön ja lähimatkailuun panostaminen (mm. hiljaisuuden ja rauhoittumisen tarjoaminen kaupungistuvalla väestöllä)

HYVINVOINTI JA YHTEENKUULUVUUS

Välttämättömät toimenpiteet kohti vuotta 2050

Hyvinvointi työn ja teknologian murroksessa

- Kokonaisvaltaisen ja ennaltaehkäisevän sosiaali- ja terveydenhuollon edistäminen
- Hyvinvointi- ja terveysteknologian korkean osaamisen ylläpitäminen ja niiden luomien mahdollisuuksien hyödyntäminen (digiympäristöt, itsensä mittaaminen, etä- ja itsehoito)
- Eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäiseminen (esim. kotouttaminen, koulutusmahdollisuudet, kaavoitus, teknologiaosaaminen)

Päätöksenteko ja yhteiskehittäminen

- Asukkaiden matalan kynnyksen osallistumisen mahdollistaminen (esim. osallistumisalustat, asukasraadit, henkilökohtainen budjetointi, yritys- ja järjestöyhteistyö)
- Palvelujen yhteiskehittämisen edistäminen (esim. ikääntyvien henkilöiden laajempi osallistaminen)
- Toiminnan läpinäkyvyyden lisääminen ja joustavat ratkaisut

Yhteenkuuluvuus

- Kansalaisaktiivisuuden sekä omaehtoisen toiminnallisuuden ja organisoitumisen mahdollistaminen (esim. paikalliset alustat ja verkostot, uudenlaiset yhteistyömallit järjestö- ja hallitustoiminnassa)
- Yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen
- Maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukeminen

KESKI-SUOMI

2025 JA 2050

MEGATRENDIT

MEGATRENDIT STRATEGIAN LÄHTÖKOHTANA

Megatrendit ovat kehityksen suuria aaltoja, joiden historiaa voidaan havainnoida ja tarkastella. Ne ovat kokonaisuuksia, joilla on kehityssuunta ja joiden yleisesti uskotaan jatkuvan samansuuntaisina myös tulevaisuudessa. Keski-Suomikin on megatrendien jatkuvassa pyörteessä.

Ihmiset

- Väestön ikääntyminen
- Eriarvoistuminen ja syrjäytyminen
- Arvojen ja elämäntapojen muutos

Maailma

- Kaupungistuminen
- Ilmastonmuutos ja resurssiniukkuus
- Globalisaatio ja verkostotalous

Yhteiskunta

- Teknologiakehitys ja digitalisaatio
- Työn murros
- Palvelullistuminen ja alustatalous
- Työvoiman liikkuminen ja monikulttuurisuus
- Uudet demokratian ja päätöksenteon muodot

Ihmiset

Kehityksen suunta	Mitä tapahtuu?	Miten vaikuttaa?
Väestön ikääntyminen	Väestö ikääntyy, koska elämme yhä vanhemmiksi ja koska vauvoja syntyy vähän. Eläkeikäisten osuus väestöstä kasvaa ja työikäisten vähenee, samalla väestöllinen huoltosuhde heikkenee. Keski-Suomen kuntien keskinäiset erot ovat suuria – samoin kuin koko Suomessa.	Taloudellinen huoltosuhde heikkenee, kun yhtä työssäkäyvää kohti on yhä enemmän työvoiman ulkopuolella olevia. Korkea taloudellinen huoltosuhde heikentää veropohjaa ja lisää julkisia menoja ikääntyvien kuntalaisten palvelutarpeen lisääntyessä. Ikääntyvä väestö on yhä tärkeämpi asiakasryhmä. Ikääntyneet ovat myös yhteiskunnan toimintaan aktiivisesti osallistuva joukko. Heitä kutsumme supersenioreiksi.
Arvojen ja elämäntapojen muutos	Ihmiset ovat yhä enemmän yksilöitä: arvot ja elämäntavat erilaistuvat. Arvoissa ympäristötietoisuus ja vastuullisuus vahvistuvat. Entistä useammat tahot vaikuttavat arvoihin ja asenteisiin. Ihmiset tutustuvat uusiin ajatuksiin ja toimintatapoihin some-kanavien, muiden medioiden ja digiyhteisöjen kautta. Myös kansainväliset vaikutteet rantautuvat yhä helpommin.	Uudet sukupolvet kyseenalaistavat voimakkaasti vanhempiensa toimintatapoja ilmastonmuutoksen torjunnassa ja kulutustottumuksissa. Kaikessa toiminnassa vaaditaan avoimuutta, joustavuutta, vastuullisuutta ja eettisyyttä. Ihmiset odottavat sekä työssä että harrastuksissa merkityksellisyyden ja elämyksellisyyden tuntemuksia. Digiyhteisöjen merkitys kasvaa.
Eriarvoistuminen ja syrjäytyminen	Ihmisten väliset erot tulotasossa, elintavoissa ja hyvinvoinnissa lisääntyvät. Perhetausta vaikuttaa entistä enemmän koulutukseen ja tulotasoon. Ylimmän ja alimman yhteiskuntaluokan välinen kuilu kasvaa. Työn murros ja globalisaatio jakavat ihmisiä yhä voimakkaammin voittajiin ja häviäjiin.	Ihmisten ja alueiden välinen polarisaatio pahenee. Ihmiset jakautuvat omiin kupliinsa: nuoret vs. vanhat, maahanmuuttajat vs. kantaväestö, työelämän kiireissä puurtavat vs. työelämän ulkopuolella olevat. Digitaitojen ja -myönteisyyden merkitys korostuu digivälineiden yleistyessä. Ennakoivan hyvinvointityön ja yksilön oman vastuun rooli kasvavat.

Yhteiskunta, osa 1

Kehityksen suunta	Mitä tapahtuu?	Miten vaikuttaa?
Teknologiakehitys ja digitalisaatio	<p>Teknologiakehityksen vauhti kiihtyy ja tiedon määrä kasvaa. Tiedon siirron ja käsittelyn kustannukset halpenevat.</p> <p>Tekoäly, robotiikka, esineiden internet ja muut uudet innovaatiot valtavirtaistuvat ja muuttavat yritysten, julkisten organisaatioiden sekä yhteiskuntien toimintatapoja ja ansaintalogiikoita. Data-analytiikka ja tekoälysovellukset läpäisevät yhteiskunnan. Digitalisaation uudessa aallossa ohjelmoidut organismit yleistyvät tuotannossa.</p> <p>Teknologian ymmärtäminen ja osaaminen korostuvat. Teknologia tuo ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillintään. Kyberturvallisuus on kaiken digitalisaation edellytys ja mahdollistaja.</p>	<p>Älykkäät teknologiat vaikuttavat asumiseen, liikkumiseen, elinkeinoihin, hyvinvointiin, päätöksentekoon - koko yhteiskuntaan. Kyberhyökkäykset ja tietosuojongelmat lisääntyvät.</p> <p>Teknologiaosaaminen keskittyy kaupunkeihin. Digijättien vallankäyttö nostaa huolta ja myös suuttumusta. Teknologian käytettävyys, asiakaslähtöisyys ja teknologioiden yhteensopivuus korostuvat. Muodostumassa ovat personoidut digitaaliset markkinat.</p> <p>Digitaaliset taidot ja valmiudet vaikuttavat ihmisten pärjäämiseen sekä työssä että arjen toiminnassa. Ihmiset eriarvoistuvat keskenään digitaitojen perusteella.</p>
Palvelullistuminen ja alustatalous	<p>Tuotteiden ja prosessien muuttumista ja muuttamista palveluiksi tapahtuu yli toimialarajojen teollisuutta uudistaen.</p> <p>Palvelullistuminen sekä tiedon demokratisoituminen ja läpinäkyvyys vauhdittavat digitaalisten alustojen yleistymistä (Airbnb, Wolt jne.). Digitaidot korostuvat. Alustatalous on voimakkaasti vuorovaikutustaloutta. Suomalaisessa mittakaavassa alustoja syntyy myös paikallisesti esimerkiksi työntekoon, naapuriapuun ja ruoan jakeluun.</p>	<p>Kaikenlainen resurssien jakaminen ja yhteiskäyttö yleistyvät. Myös pienyrityttäjäisyys lisääntyy.</p> <p>Asukkaiden itseohjautuva toiminta ja verkostoituminen kasvavat.</p> <p>Yritysten keskinäisissä kilpailuasetelmissä tapahtuu nopeita muutoksia.</p> <p>Digitaalisiin alustoihin perustuva työ on perinteistä työtä joustavampaa (mm. kevytyrittäjäisyys), ja kiihdyttää työn murrosta.</p>

Yhteiskunta, osa 2

Kehityksen suunta	Mitä tapahtuu?	Miten vaikuttaa?
Työn murros	<p>Robotisaatio, tekoäly ja uudet teknologiat muovaavat eri aloja teollisuudesta hoivaan ja tietotyöhön.</p> <p>Työn tekeminen moninaistuu ja säännöllisestä palkkatyöstä siirrytään yhä enemmän useista lähteistä koottavaan toimeentuloon.</p> <p>Itsensä työllistäminen ja yksinyrittäjien määrä kasvaa. Yksi koulutus ei kanna koko työuraa. Opiskelu tulee osaksi työtä ja pirstoutuu pienemmiksi kokonaisuuksiksi.</p>	<p>Riippumattomuuden arvostus kasvaa. Perinteinen palkkatyö vähenee. Uudenalaisia työtehtäviä ja yrittäjyyden muotoja syntyy entistä nopeammin.</p> <p>Työmarkkinat polarisoituvat ja eriarvoistuvat, mikä johtaa aikaa myöten myös vauruserojen kasvuun.</p> <p>Aikaan, paikkaan ja työnantajaan sidotusta työstä siirrytään kohti monimuotoista, itseohjautuvaa ja monitilaista työtä. Osaamisessa siirrytään erillisestä koulutusinvestoinnista jatkuvaan, koko työuran jatkuvaan oppimiseen.</p>
Työvoiman liikkuminen ja monikulttuurisuus	<p>Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä kasvaa. Maahanmuutto keskittyy suurimpiin kasvukeskuksiin.</p> <p>Maahanmuuton myötä väestön kieli- ja kulttuuritaustat monimuotoistuvat.</p>	<p>Kilpailu kansainvälisistä osaajista kasvaa. Pito- ja vetovoima korostuu koko Suomessa.</p> <p>Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistymisen palvelut kasvavat ja monipuolistuvat.</p> <p>Kansainvälistyvä toimintaympäristö ja monikulttuurinen asiakaskunta edellyttävät monikulttuurista palveluosaamista ja -tarjontaa.</p>
Uudet demokratian ja päätöksenteon muodot	<p>Äänestysprosentit ja puolueiden jäsenmäärät ovat laskeneet tasaisesti useita vuosikymmeniä.</p> <p>Teknologiakehitys ja kansainvälistyminen muuttavat yhteiskunnan koostumusta ja vallan rakenteita.</p> <p>Uudet vaikuttamisen muodot haastavat länsimaista päätöksentekomallia.</p>	<p>Tarve matalan kynnyksen osallistamiselle ja osallistamisen tavoille vahvistuu. Myös anarkian keinoja käytetään.</p> <p>Järjestöjen merkitys kasvaa. Järjestötoimintaan muotoutuu kevyempiä osallistumisen keinoja ja myös digitaalisia palveluja.</p> <p>Yhteisöllisyyden tarve kasvaa. Yhteisöllisyys saa edelleen uusia muotoja esim. vapaa-ajan asumisen yhteisöistä ja globaaleista digiverkostoista.</p>

Maailma

Kehityksen suunta	Mitä tapahtuu?	Miten vaikuttaa?
Ilmastonmuutos ja resurssiniukkuus	<p>Ilmasto lämpenee. Tulvat, rankkasateet ja helleaallot yleistyvät. Kriittiset luonnonresurssit, kuten puhdas vesi ja ilma, viljelyskelpoinen maa ja erilaiset mineraalit, niukkenevat kulutuksen kasvaessa.</p> <p>Ilmastonmuutoksen hillinnän rinnalle tarvitaan entistä enemmän myös sopeutuminen keinoja.</p> <p>Energia- ja materiaalitehokkuuden vaatimukset kasvavat. Ymmärrys kiertotaloudesta syvenee.</p>	<p>Vaikutukset ulottuvat kaikkeen ruokahuoltoon, maankäyttöön, rakentamiseen, energiantuotantoon, liikenteeseen ja yhdyskuntahuoltoon. Varautumisen merkitys kasvaa.</p> <p>Ilmastopöytäkirjojen toimeenpano ja päästövähennykset edistyvät, mutta syventävät myös juopaa suurvaltojen välillä.</p> <p>Suomeen syntyy menestyviä yrityksiä, joiden liiketoiminta perustuu ilmastonmuutoksen ehkäisyyn. Kestävät ratkaisut yritysten liiketoiminnassa muuttuvat kilpailuedusta liiketoiminnan perustaksi.</p>
Globalisaatio ja verkostotalous	<p>Gloaali keskinäisriippuvuus tiivistyy koronapandemian osoittamalla tavalla. Ihmisten ja alueiden välinen vuorovaikutus lisääntyy. Työ, pääoma, ideat ja resurssit liikkuvat yhä helpommin ja nopeammin yli rajojen.</p> <p>Taloudet kietoutuvat toisiinsa kaupan, investointien ja finanssijärjestelmien kautta.</p>	<p>Paikalliset näkökulmat ja tarpeet hälvänevät.</p> <p>Taloudessa tapahtuu nopeita ja laajavaikuttavia muutoksia.</p>
Kaupungistuminen	<p>Kaupunkiin keskittyy taloudellinen toimeliaisuus, koulutus ja innovaatiot, mikä johtaa suurempaan tuottavuuteen ja vaurauteen.</p> <p>Kaupungistumista kiihdyttävät rakennemuutosten aiheuttama työmarkkinoiden turbulenssi ja lisääntyvä maahanmuutto.</p> <p>Kaupungistuminen ei perustu ainoastaan muuttoliikkeeseen, vaan luonnollisella väestönkasvulla on merkittävä osa. Yli 70 % suomalaisista asuu 30 minuutin aikaetäisyydellä maakuntien keskuskaupungeista.</p>	<p>Kaupunkiseutujen keskinäinen kilpailu osajista, asukkaista ja yrityksistä kiihtyy. Vaatimukset kestäväälle yhdyskunta- ja liikennesuunnittelulle kasvavat.</p> <p>Maaseutualueita vaivaa edelleen väestön väheneminen ja asuntojen arvojen lasku. Monipaikkaisen työn ja opiskelun myötä kausiväestön merkitys kasvaa.</p> <p>Luonnon ja hiljaisuuden arvostus vahvistuvat.</p> <p>Biotalous, matkailu ja ruokaturvallisuus tuovat maaseudulle lisää mahdollisuuksia.</p>

TULEVAISUUSTYÖPAJOISTA POIMITTUA

Mitkä merkittävät asiat tai käännteet menneisyydessä ovat vaikuttaneet nykyhetkeen?

” **Bruntlandin** komissio peräänkuulutti kestävämpää kehitystä 1987 ja Agenda 2030 allekirjoitettiin YK:ssa 2015

Kuka olisi uskonut 70-luvulla, että kaikilla on taskussa omat "**näköpuhelimet**", tietokoneet ja harrastus- ja työyhteisöt! Digitalisaatio on mullistanut maailmaa enemmän kuin koskaan osasimme kuvitella.

Toisen maailmansodan lopputulos kaikkine vaikutuksineen: EU:n synty, Neuvostoliiton ja kylmän sodan loppu, suomalaisen hyvinvointivaltion rakentaminen.

Lentoliikenteen ja kaukomatkailun lisääntyminen ja arkipäiväistyminen. "Vuodesta 1977 alkaen lentoliikenteen matkustaja määrät ovat kaksinkertaistuneet 15 vuoden välein."

1990-luvun alun lama

Mitkä tämän hetken päätökset ja asiat vaikuttavat tulevaisuuteen?

” Miten tuemme nuoria **tulevaisuudentekijöitä**?

Miten hyödynnämme osaamisen ja innovaatiot niin, että kaupallistaminen ja tuotanto kannattaa tehdä Suomessa?

Kiertotalous voi edistää kestäväää kehitystä monella tavalla.

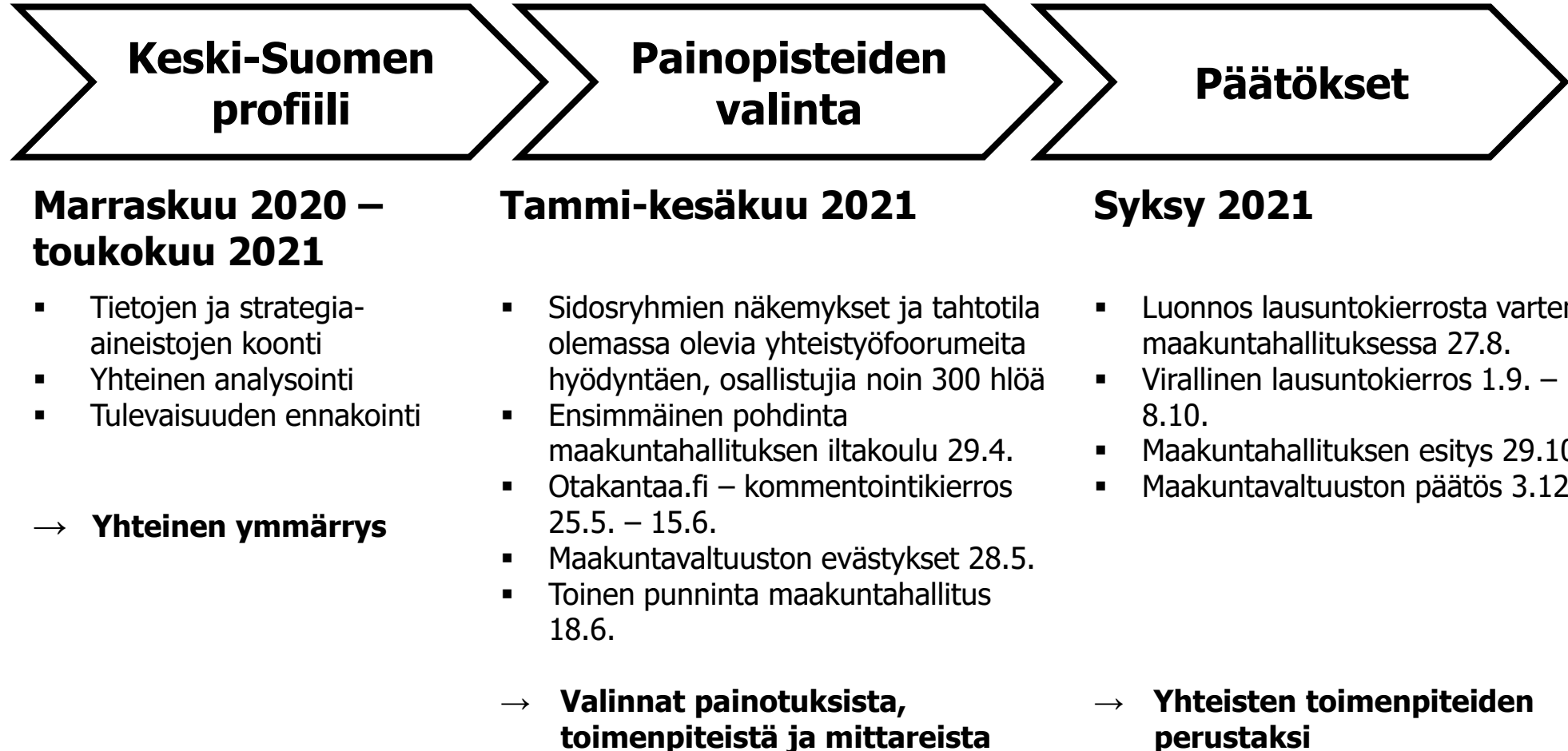
Mistä löytyvät viisaat **vastuunkantajat**?

Milloin tuotteiden kuluttajahinnoissa alkavat näkyä **ekosysteempalveluiden** kuluttaminen?

Miten voimme edistää globaalisti kestävämpiä toimintatapoja ja vähentää osaoptimointia?

Pandemian aikana tehdyt päätökset, jotka lisäävät julkisen sektorin velanottoa. **Sote-ratkaisu.**

STRATEGIAN VALMISTELUN VAIHEET JA AIKATAULU

KESKUSTELLAAN LISÄÄ KESKI-SUOMEN TULEVAISUUDESTA!

Valmistelu ja vuorovaikutus

maakuntajohtaja Pekka Hokkanen
040 595 0016, pekka.hokkanen@keskisuomi.fi

vt. aluekehitysjohtaja Pirjo Peräaho
040 591 0760, pirjo.peraaho@keskisuomi.fi

Ennakointi ja aineistot

aluekehitysasiantuntija Kirsi Mukkala
040 595 0002, kirsi.mukkala@keskisuomi.fi

Vaikutusten arviointi

ympäristöpäällikkö Reima Väливаara
040 595 0918, reima.valivaara@keskisuomi.fi

Tulevaisuustyöpajat

projektiasiantuntija Enni Huotari
040 675 9945, enni.huotari@keskisuomi.fi

Viestintä

viestintäpäällikkö Antti Siukola
040 612 7220, antti.siukola@keskisuomi.fi